

Minskning och begränsning av buller

Att eliminera eller minska buller på arbetsplatserna är inte bara en lagstadgad skyldighet för arbetsgivarna, utan detta ligger också i en organisations ekonomiska intresse. Ju säkrare och mer hälsosam arbetsmiljön är, desto lägre är risken att drabbas av dryga kostnader till följd av arbetsfrånvaro, olyckor och underpresterande anställda. Detta faktablad beskriver översiktligt de viktigaste av de åtgärder man bör vidta för att minska och begränsa bullret på arbetsplatserna.

Tre steg på vägen mot framgång

Buller kan vara ett problem på många arbetsplatser – inte bara på byggarbetsplatser och i fabriker, utan överallt från lantbruk till barer och från skolor till konserthus. Oavsett typen av arbetsplats finns det tre särskilt viktiga steg i arbetet med att förebygga att arbetstagnarna skadas:

- Bedöm riskerna.
- Utifrån bedömningen vidtar man sedan åtgärder för att förebygga eller begränsa riskerna.
- Regelbunden uppföljning och kontroll om åtgärderna är effektiva.

Riskbedömning

Hur och hur noggrant man gör bedömningen beror på hur omfattande och utbrett problemet är på arbetsplatsen, men hänsyn skall tas till alla risker som uppstår till följd av buller. Om det handlar om en fabrik bör man t.ex. utöver risken för bullerorsakad hörselnedsättning även fundera över hur bullret kan tänkas öka olycksrisken.

Viktiga punkter i en riskbedömning

- Fastställ vilka olika bulleranknutna risker som finns i organisationen. Några exempel på frågor man kan ställa:
  - Finns det arbetstagnare som exponeras för så starkt buller att de riskerar bullerorsakad hörselnedsättning?

- Förekommer det farliga ämnen som kan öka risken för hörselskador?
- Gör bullret i samband med vissa arbetsuppgifter att det blir svårare att kommunicera, så att olycksrisken ökar?
- Är bullret av sådant slag att det bidrar till den arbetsrelaterade stressen inom organisationen?
- Fundera över vilka som kan skadas och hur. Glöm inte bort tillfälligt anställda och deltidsanställda eller arbetstagnare i särskilda riskgrupper, t.ex. anställda som är gravida.
- Utvärdera de åtgärder som redan vidtagits för att begränsa bullernivåerna och slå fast vilka ytterligare insatser som behövs.
- Notera alla resultat och slutsatser, och redovisa dem för arbetstagnarna och deras representanter.

Åtgärder för att förebygga eller begränsa risker

De bullerbegränsande åtgärder som bör följas för att värna om arbetstagnarnas hälsa och säkerhet kan rangordnas enligt följande:

- Eliminering av bullerkällor.
- Begränsning av bullret vid källan.
- Kollektiva åtgärder för bullerbegränsning genom arbetsorganisation och arbetsplatsutformning.
- Personlig skyddsutrustning.

Eliminera bullerkällan

Att helt få bort en bullerkälla är det bästa sättet att förebygga risker för arbetstagnarna och detta bör man alltid ha i tankarna när man planerar för ny arbetsutrustning eller nya arbetsplatser. En upphandlingspolicy av typen "inget buller eller svagt buller" är oftast det mest kostnadseffektiva sättet att förebygga eller begränsa buller. I flera medlemsstater finns det databaser som är avsedda att hjälpa företagen att välja utrustning.

Begränsa bullret vid källan

Att minska bullret, antingen vid källan eller längs vägen därifrån, bör vara ett av huvudmålen för bullerhanteringsprogram i samband med utformning och underhåll av både utrustning och arbetsplatser.

Det finns ett antal tekniska lösningar för att uppnå detta, bl.a. följande:

- Isolering av källan genom lämplig placering, inbyggnad eller vibrationsdämpning genom användning av metall- eller luftfjädrar eller underlag av elastomerer.
- Minskning vid källan eller längs vägen genom inbyggnader och skärmar, genom ljuddämpare på avgasrör eller genom sänkning av skär-, fläkt- eller slaghastigheter.
- Utbyte eller modifiering av maskiner – t.ex. drivremmar i stället för kuggjul, eller elverktyg i stället för pneumatiska verktyg.
- Användning av tystare material – t.ex. gummiklädda behållare, transportband och vibratorer.

- ☑ Aktiv bullerminskning, under vissa förhållanden.
- ☑ Förebyggande underhåll – när maskindelar blir slitna kan bullernivåerna förändras.

Kollektiva åtgärder för bullerbegränsning

I de fall där bullret inte kan begränsas tillräckligt vid källan, bör man vidta ytterligare åtgärder för att minska arbetstagarnas bullerexponering. Bland annat kan man förändra

- ☑ arbetsplatsen – ljudabsorption i ett rum (t.ex. ett ljudabsorberande tak) kan minska arbetstagarnas bullerexponering betydligt,
- ☑ arbetsorganisationen (t.ex. genom att använda arbetsmetoder som kräver mindre bullerexponering), och
- ☑ arbetsutrustningen – hur utrustningen är installerad och var den är placerad kan påverka arbetstagarnas bullerexponering högst väsentligt.

Man bör alltid överväga den ergonomiska aspekten av en åtgärd för att begränsa buller. Om en sådan åtgärd gör det svårt för arbetstagarna att utföra sina uppgifter finns det risk att bullerskydd osv. modifieras eller tas bort, så att de inte fyller sin funktion.

Personlig skyddsutrustning

Personlig skyddsutrustning som hörselproppar och hörselkåpor bör vara sistahandsalternativet när alla andra åtgärder för att eliminera en bullerkälla eller minska bullret har prövats och befunnits vara otillräckliga. När det gäller personlig skyddsutrustning bör man tänka på följande:

- ☑ Man måste välja utrustning som är lämplig med tanke på bullrets typ och varaktighet och som går att använda tillsammans med annan skyddsutrustning.
- ☑ De anställda bör erbjudas flera typer av hörselskydd så att de kan välja det alternativ som de tycker är mest bekvämt.
- ☑ För tydlig kommunikation och minimering av olycksrisker behöver många arbetstagare – bl.a. fordonsförare, poliser, piloter och filmfotografer – ha särskilda hörselkåpor eller headsets för kommunikationsändamål, ofta med aktiv bullerreducering (ANC).
- ☑ Utrustningen skall förvaras och underhållas på ett korrekt sätt.
- ☑ Utbildning skall ges om varför utrustningen behövs, hur den skall användas och hur den skall förvaras och underhållas.

Information och utbildning

Arbetstagarna skall få information och utbildning som hjälper dem att förstå och hantera de bulleranknutna riskerna, bl.a. om följande:

- ☑ De aktuella riskerna och åtgärderna för att undanröja eller minska dessa.
- ☑ Resultaten av riskbedömningen och av eventuella bullermätningar, inklusive en förklaring av deras innebörd.

- ☑ Åtgärder för bullerbegränsning och hörselskydd, inklusive personlig skyddsutrustning.
- ☑ Nyttan med och metoder för att upptäcka och rapportera tecken på hörselskador.
- ☑ Villkor för rätten till hälsokontroller och syftet med dessa.

Regelbunden uppföljning av riskerna och begränsningsåtgärderna

Arbetsgivarna skall regelbundet kontrollera att de åtgärder som vidtagits för att förebygga eller begränsa buller fortfarande fungerar på ett ändamålsenligt sätt. Arbetstagarna har rätt att få sin hälsa kontrollerad i en omfattning som är rimlig med tanke på graden av bullerexponering. Om hälsokontroller görs måste enskilda journaler föras och information förmedlas till de anställda. Kunskaperna från hälsokontrollerna bör ligga till grund för en översyn av riskerna och begränsningsåtgärderna.

De anställdas medverkan

Samråd med personalen är ett lagstadgat krav och bidrar till att förankra rutiner och förbättringar för säkerhet och hälsa hos arbetstagarna. Genom att utnyttja de anställdas kunskaper kan faror upptäckas bättre och genomförandet av fungerande lösningar underlättas. Arbetstagarnas representanter har en viktig roll i denna process. Ny teknik eller nya produkter får inte införas förrän samråd i arbetsmiljöfrågor har skett med de anställda.

Lagstiftning

År 2003 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/10/EG om minimikrav för arbetstagares hälsa och säkerhet vid exponering för risker som har samband med fysikaliska agens (buller) i arbetet. Detta direktiv skall ha införlivats i samtliga medlemsstaters nationella lagstiftning före den 15 februari 2006 (¹).

Enligt artikel 5.1 i direktivet "skall de risker som härrör från bullerexponering elimineras vid källan eller nedbringas till lägsta möjliga nivå" med beaktande av tekniska framsteg och tillgängliga åtgärder för att påverka en risk vid källan. I direktivet anges också ett nytt gränsvärde för daglig exponering: 87 dB(A).

(¹) Detta direktiv ersätter direktiv 86/188/EEG.

Ytterligare information

Detta faktablad ingår i kampanjen "Europeiska arbetsmiljöveckan 2005". Fler faktablad och mer information om buller finns på Internet: <http://ew2005.osha.eu.int>. Information om EU:s arbetsmiljölagstiftning finns också på Internet: <http://europa.eu.int/eur-lex/>.

Europeiska arbetsmiljöbyrån

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao
Tfn (34) 944 79 43 60, fax (34) 944 79 43 83
E-post: information@osha.eu.int

